

TAIDE-
★★★★★
TESTAAJAT
KASIT KULTTUURIKRIITIKKOINA.

Pohjalaisia Etkot

KOKKOLAN
KAUPUNGINTEATTERI

Tervetuloa katsomaan Kokkolan kaupunginteatterin Pohjalaisia!

Näytelmän historiallinen konteksti sisältää paljon jännitteitä joita voi olla hankala hahmottaa nykypäivästä katsottuna. Historiantutkija tai kävelevä wikipedia-hakemisto ei katsojan tarvitse olla, mutta joihinkin näytelmässä viuhuviin peruskäsitteisiin kannattaa kasiluokkalaisten tutustua.

Tämä tehtäväpaketti sisältää noin oppitunnin verran tiedonhakua, keskusteluja ja pohdintaa jonka voimin esitys aukeaa katsomossa hieman paremmin.

Antoisia hetkiä häjyjen ja körttien keskellä!

Esko Tynkkynen,
Yleisötyöntekijä

ROOLEISSA:

Niko Karjalainen
Juha Lagström (vier.)
Sami Lanki (vier.)
Jarkko Mikkola
Irina Parviainen
Anna Pukkila (vier.)
Maija Siljander (vier.)
Sakari Tuominen
Tomi Turunen
Hanna Vähäniemi

TEKIJÄT:

Sovitus ja ohjaus:
Juha Luukkonen

Musiikki:
Tuomari Nurmio

Musiikin sovitus:
Matti Oja (vier.)
Juha Lagström (vier.)

Musiikin- ja laulujen harjoittaminen:
Matti Oja (vier.)

Lavastuksen toteutus:
Hanna-Kaisa Halinen
Jani Korpi
Pasi Peltoniemi
Veli-Matti Perälampi

Puvustukset toteutus:
Katri Tuukkanen
Nina Päivärinta

Esitysvalokuvat:
Aki Lopenen

Esitysoikeudet:
Juha Luukkonen/Kokkolan kaupunginteatteri

Lavastussuunnittelu:
Juho Lindström (vier.)

Pukusuunnittelu:
Noora Salmi (vier.)

Valosuunnittelu:
Veli-Matti Ersta

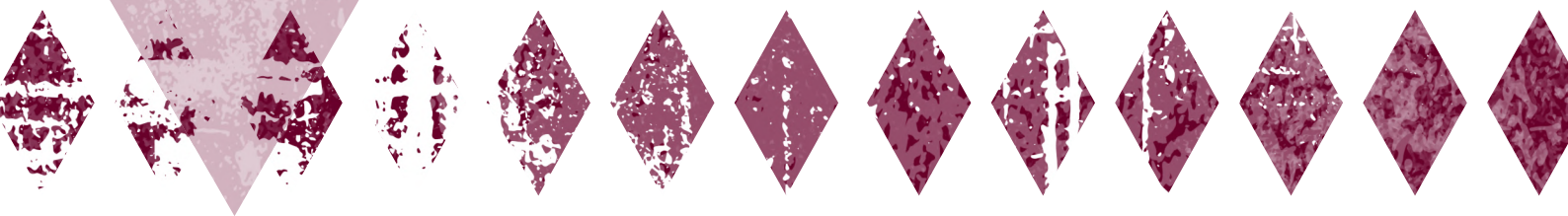
Äänisuunnittelu:
Marko Ahokangas

Live-kamerat:
Ari Auvinen
Tomas Jakobsson

Tarpeiston valmistus:
Reetta Kinnunen

Kampaukset ja maskeeraus:
Anniina Saari

Järjestäjä, kuiskaaja:
Antti Peräsalo
Hanna Pekkarinen

Pohjalaisia on Artturi Järviluoman kirjoittama näytelmä, joka esitettiin ensimmäisen kerran Lapualla vuonna 1914.

Pohjalaisia-näytelmä kuvaa eteläpohjalaista kansanelämää sekä väestön taistelua byrokraattista ja osin väkivaltaista virkavaltaa vastaan. Näytelmän tapahtumien on ilmoitettu ajoittuneen noin vuoteen 1850, jolloin Etelä-Pohjanmaa eli keskellä kiivainta puukkojunkkarikautta.

Näytelmän pohjalta Leevi Madetoja sävelsi oopperan Pohjalaisia, josta tuli Suomen kaikkien aikojen esitetyin ooppera. Siitä on tehty kaksi elokuvaa: vuonna 1925 valmistui Lahdensuon ohjaama mykkäelokuva Pohjalaisia ja Toivo Särkän ohjaama elokuva Pohjalaisia (1936).

Artturi Järviluoman klassikonäytelmän uudesta sovituksesta vastaa teatterinjohtaja Juha Luukkonen, joka myös ohjaa teoksen.

Teoksen sovittamisessa on kyse teoksen muunnelmasta, jossa teokseen esimerkiksi tuodaan uusia elementtejä ja poistetaan vanhoja. Sovituksessa näytelmää muunnetaan niin, että tuloksena on sovittajan luovan työn leimaama uusi näytelmäteos.

Tarinassa suutari Niemi on loukannut nuoren talollisen Antti Hangan morsianta, Harrin talon Maijaa, ja Antti on vangittu osallisuudestaan tästä seuranneeseen suutarin pahoinpitelyyn. Hänet tuodaan Harrin taloon odottamaan käräjiä. Pitäjän uusi vallesmanni käyttää kovia otteita laittaakseen talonpojat järjestykseen, jolloin Maijan veli, Harrin talon nuori ja vahva Jussi nousee vastarintaan. Vallesmanni uhkaa kostaa, ja käräjillä uhataan Anttia karkoituksella Siperiaan.

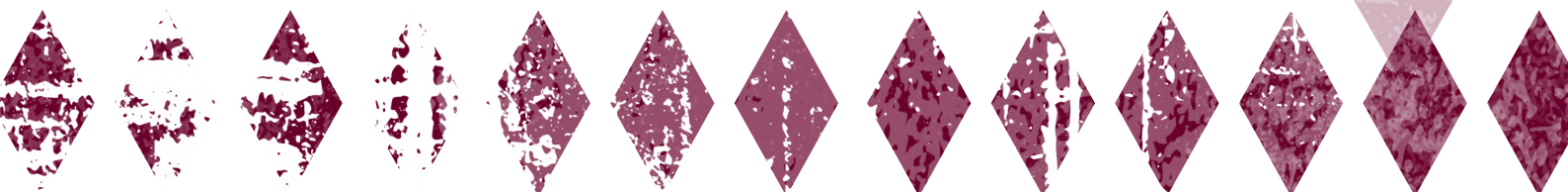
Kokkolan kaupunginteatterissa nähtävä Pohjalaisia näytelmä tarkastelee väkivaltaa ja vallankäyttöä myös Suomen sisällissodan, toisen maailmansodan ja nykypäivän tapahtumien kautta alkuperäisteoksen Antti Hangan tarinan seuraamisen lisäksi.

Etsi pienryhmissä tietoa seuraavista käsitteistä ja henkilöistä:

- Lapuan laki
- Vallesmanni, nimismies
- Körttiläisyys, herännäisyys
- Suojeluskunta
- Suomen sisällissota
- Mannerheim
- Arndt Juho Pekurinen

Jakakaa lopuksi tiedot koko ryhmän kesken keskustellen

Puukkojunkkarit eli häjyt olivat Etelä-Pohjanmaalla lähinnä 1800-luvulla esiintyneitä rettelöitsijöitä ja rauhanhäiritsijöitä, joiden keskuudessa tappelut olivat yleisiä. Puukkojunkkarit rellestivät kutsumattomina vieraina häissä, ajelivat toisten hevosilla, kiertelivät humalapäissään ympäri pitäjiä, harrastivat uhkapelejä, yöjuoksua tai varastelua. Osa heistä syyllistyi tappoihin, murhiin tai väkivaltaisiin kuolemantuottamuksiin.

Pahinta puukkojunkkari oli Lapuanjoen keskiosan seurakunnissa Kauhavalla, Ylihärmässä, Alahärmässä, Lapualla ja näiden naapurustossa sekä Laihian suurpitäjässä ja Vähässäkyrössä. Ruotsinkielisestä alueesta väkivalta kosketti ankarimmin maakunnan keskiosia kuten Vöyrin ja Mustasaaren suurpitäjiä sekä Pirttikylää. Vähäisintä häjyilyä oli Etelä-Pohjanmaan reuna-alueilla, kuten Suupohjassa, Pietarsaaren pitäjässä ja aika ajoin osassa Järviseutua.

Ensimmäiset puukkojunkkareiden tiliin laskettavat tapot tehtiin Etelä-Pohjanmaalla jo 1790-luvulla, mutta heidän varsinainen ”kulta-aikansa” sijoittui 1820–1880-luvuille. Vaikeimmissa puukkojunkkaripitäjissä tapahtui 1800-luvulla keskimäärin yli 20 henkirikosta 100 000 asukasta kohti, mikä on noin kymmenkertainen määrä 2000-luvun alun Suomen henkirikoslukuihin verrattuna.

Antti Rannanjärvi & Antti Isotalo, 1868. Kuva: Julia Widgrén
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Antti_Rannanj%C3%A4rvi_%26_Antti_Isotalo.jpg

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Puukkojunkkarit>

Keskustelkaa pienryhmissä:
Ketä ovat mielestänne nykyajan puukkojunkkarit?

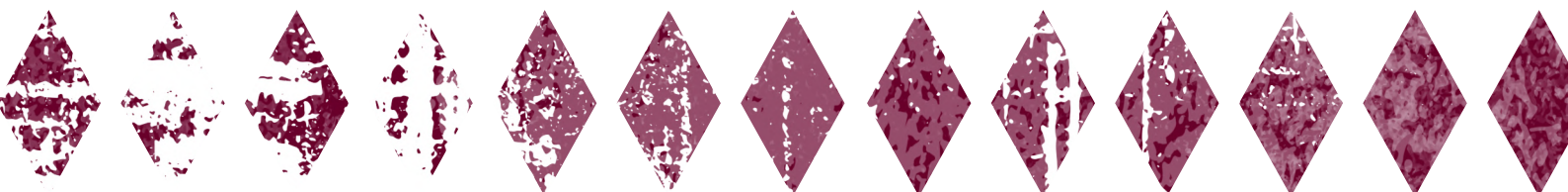
Löytyykö nykyajasta Isotalon Antin kaltaista henkilöä?

Antti Heikinpoika Isotalo eli Isoo-Antti (30. elokuuta 1831 Alahärmä – 8. elokuuta 1911 Alahärmä) oli härmäläinen maanviljelijä ja puukkojunkkari, joka syntyi Alahärmässä, Hanhimäen kylässä. Yhdessä Antti Rannanjärven kanssa hän johti Isoo-joukko-nimistä puukkojunkkarijoukkoa vuosina 1856–1867. Häntä on usein pidetty koko Härmän seudun puukkojunkkareiden kiistattomana johtajana, joka oli todennäköisesti aikansa tunnetuin eteläpohjalainen.

Antti Isotalo käräjillä:

- 1855: todettiin syylliseksi puukolla suoritettuun pahoinpitelyyn
- 1856: tuomittiin sakkoihin laittomasta viinanmyynnistä ja sapatin rikkomisesta
- 1858: vapautettu vastuusta Matti Tönkän puukotusjutussa, sakkoja aiheuttomasta puukonkannosta
- 1862: sai 38 paria raippoja sekä julkisen kirkkorangaistuksen taskuvarkaudesta
- 1864: syytettiin luvattomasta viinanpoltosta
- 1869: tuomittu juopumuksesta käräjäpaikalla, puukon esille ottamisesta, murtovarkaudesta, varkaudesta, väärännysrikoksesta ja tuhopoltosta.
- 1869: edelleen uusien todisteiden perusteella sai kihlakunnanoikeudessa kuolemantuomion aiemmasta vuoden 1858 puukotustaposta: haki ja sai armahduksen senaatilta 1870, mutta tuomittiin sakkoihin, raipparangaistukseen, kunnianmenetykseen sekä kuritushuoneeseen 12 vuodeksi.
- 1882: vapautui vankilasta.
- 1883: pahoinpiteli miehen mutta selvisi sakoilla

https://fi.wikipedia.org/wiki/Antti_Isotalo

Rananjärvi elää
(sanat: Hannu Nurmio)

Mä istun vielä monta vuotta Sörkan komerossa
ne kaksi muuta makaa turpeen alla laatikossa
Toista iskin takaraivoon kirveen hamaralla
ja toisen tapoin ohimennen hirvitorrakalla

Sielussani tumma laulu helää:
Perkele! Rannanjärvi elää!

Kahleitaan voi rakastaa tyhmä ihmisparka
ja pitää niitä aarteinaan ja omaisuutenaan
Vaik ne hetkeks hellittäis, ei ne kauas karkaa,
ilman niitä lentäisi kai taivaan tuuliin kokonaan

Sielussani tumma laulu helää:
Perkele! Rannanjärvi elää

Vaikkei mulla olis enää mitään syytä elää,
ei ole mitään kummempaa syytä kuollakaan
Taivasosaa mä en saa kun mä kerran kuolen,
enkä uutta tilaisuutta Pitkäsillan tuolla puolen

Sielussani tumma laulu helää:
Perkele! Rannanjärvi elää
Perkele! Rannanjärvi elää

Kuuntele Tuomari Nurmion Rannanjärvi elää biisi

Keskustelkaa pienryhmissä:

- Mitä ajatuksia biisin sanat herättävät?
- Miten biisin henkilö suhtautuu mielestäsi väkivaltaan?
- Katuuko biisin henkilö mielestäsi tekojaan?

- Tuleeko teille mieleen uusia kappaleita, joissa
kuvataan väkivaltaa saman tyyliin kuin Isontalon
Antti ja Rananjärvi kansanlaulussa

1. Isontalon Antti ja Rannanjärvi
ne jutteli kaharen kesken,
Isontalon Antti ja Rannanjärvi
ne jutteli kaharen kesken:
"Tapa sinä Kauhavan ruma vallesmanni
ja minä nain sen komian lesken!
Tapa sinä Kauhavan ruma vallesmanni
ja minä nain sen komian lesken!"

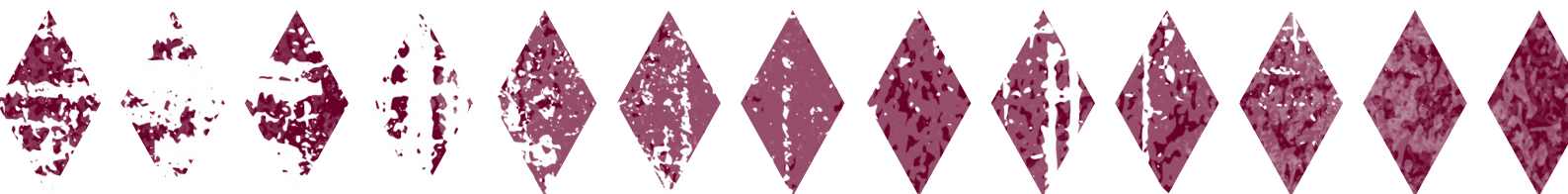
2. Ensin ne portahat särjettiin
ja sitten vasta muuri,
ensin ne portahat...
Isoo-Antti se erellä kulki,
joka joukosta oli suurin,
Isoo-Antti se erellä...

3. Isontalon Antti oli ensimmäinen
ja Rannanjärvi oli toinen,
Isontalon Antti oli...
Pukkilan Jaska se Kauhavalta
oli kolmas samanmoinen,
Pukkilan Jaska se...

4. "Sitten on piru", sano Rannanjärvi,
"jos minä miestä pelkään! .
"Sitten on piru", sano...
Tervaskannolla kuonon päähän
ja teräksellä pitkin selkää!
Tervaskannolla kuonon...

5. Vaasan veri ei vapise
eikä Kauhavan rauta ruostu,
Vaasan veri ei...
Niskasta kiinni ja puukolla selkään,
jollei se muuten suostu!
Niskasta kiinni ja puukolla...!

6. Ei saa laulaa Rannanjärvestä,
Rannanjärvi on kuollu.
Ei saa laulaa Rannanjärvestä,
Rannanjärvi on kuollu.
Rannanjärven hauralle
on marmorikivi tuotu,
Rannanjärven hauralle on marmorikivi tuotu.

Teatteriesitys on useiden eri taiteenlajien kokonaisuus, ja tapoja katsoa esityksiä on niin monta kuin on katsojiaakin. Yksi seuraa näytelmän juonta aivan täysillä, toinen haltioituu upeiden rooliasujen pukuloistosta kun samaan aikaan kolmas on sulkenut silmänsä ja keskittyy hetken vain näytelmän äänimaisemaan. Jokainen näistä esityksen kokemisen tavoista on aivan yhtä ”oikea” tapa nauttia teoksesta.

Valitse itsellesi katsomistehtävä jota voit seurata esityksen aikana:

Puvustus - Millaisia pukuja esityksessä on? Mitä puvut mielestäsi kertovat eri roolihahmoista?

Lavastus - Miten lavastus muuttuu esityksen aikana? Miten se mielestäsi tukee tarinaa? Millaisilla lavastuselementeillä luodaan erilaisia tapahtumapaikkoja?

Valo - Millaisia erilaisia valotilanteita esityksessä on? Miten ne mielestäsi tukevat tarinaa?

Ääni - Miten ääntä käytetään esityksessä? Millaisia tunnelmia äänellä luodaan? Mieti miltä kohtaukset näyttäisivät ilman ääniä

Tarpeisto - Millaista rekvisiittaa esityksessä käytetään? Miten tarpeisto tukee mielestäsi tarinan kerrontaa?

Dramaturgia - Miten eri tavoin näytelmän roolihahmot käyttävät valtaa suhteessa toisiinsa?

